

Фізичний розвиток дітей у притулку для неповнолітніх

Волинський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк)

Постановка наукової проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні одним із головних завдань постає проблема здоров'я підростаючого молодого покоління. Велике значення має фізична культура для розвитку фізичних можливостей організму та збереження здорового способу життя. Виховання дітей у таких закладах, як притулки, є досить важливим [5].

Соціально-економічні, політичні процеси призвели до збіднення значної кількості сімей, поглиблення конфліктів між поколіннями, появи безпритульних дітей.

Бездоглядні та безпритульні діти в Україні – це переважно особи віком до 14 років. “Самостійно” діти йдуть із дому, починаючи з 6–7 років. Половина вилучених із вулиці дітей проживають у рідних сім'ях, кожна четверта – у сім'ях родичів чи друзів, кожна десята – в інтернатних закладах. При цьому майже половина таких дітей не ідентифікує себе із рідною сім'єю, не бажає навіть думати про повернення додому. Злочинні вчинки ці діти вважають нормальними й звичними для них, бо саме вони дають змогу їм вижити. Серед вихованців притулків шкільного віку протягом 2006 р. понад 10 % не навчалися більше року або не навчалися взагалі.

На профілактичному обліку служб у справах дітей перебуває близько 140 тис. дітей, які схильні до правопорушень, уживають наркотичні речовини й алкогольні напої, з неблагополучних сімей, безпритульні та бездоглядні.

Діти в притулку можуть перебувати не більше трьох місяців, протягом яких вирішується їхня подальша доля. За цей час дирекція закладу разом із представниками служби в справах неповнолітніх повинна потурбуватися про майбутнє вихованців (повернути в родину, направити до інтернату, влаштувати в дитячі будинки сімейного типу чи прийомні сім'ї тощо). Головною метою притулку є те, аби діти, які тут перебувають, не відчували себе самотніми та в чомусь обмеженими. Можливо, комусь це здасться банальним і буденним, але не для таких дітей, котрим будь-яка увага дорослих – велика радість. Не забуваймо, це діти, обділені увагою своїх рідних батьків або які потрапили в несприятливе середовище.

Дуже гостра й актуальна проблема недосконалості державної системи виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, уже давно потребує нових й ефективних рішень, навіть радикальних змін. Однак скрутне соціальне, економічне та політичне становище в країні ще довго буде заважати позитивним змінам у цьому напрямі соціальної політики. Тому потрібно поліпшити й удосконалити вже існуючу систему фізичного виховання дітей в умовах таких закладів, як притулки [5].

Недостача рухової діяльності в дітей призводить до відхилень та відставання у фізичному й психічному розвитку порівняно з однолітками, які виховуються в нормальних сім'ях [4; 6]. Фахівці стверджують, що показники фізичного стану обумовлюються не погіршенням стану всіх систем організму, а зниженням їх фізичної активності [1; 3].

Від нормального фізичного розвитку функціонування органів і систем учнів залежить здатність їхнього організму зберігати стійкість до екзогенних факторів, адаптуватися до змін у навколишньому середовищі [2].

У працях Б. М. Шияна [7] зазначається, що більшість сучасних шкіл фізичний розвиток учнів вважають справою другорядною. Рідко можна почути від батьків про стурбованість щодо фізичного здоров'я та розвитку дитини, ніби здоров'я дітей менш важливе, ніж їхні успіхи в навчанні.

Особливо переломним є середній шкільний вік у житті дитини, а саме дванадцятирічний. Стародавні традиції враховували цей факт, і в багатьох країнах уважалося, що з моменту дванадцятиріччя дитина стає дорослою, а отже, до неї потрібно відповідно ставитися. Якщо це не береться до уваги, то дитина змушена шукати самопрояву поза школою й сім'єю. Це призводить до зниження інтелектуальної активності та відсутності бажання вчитися. Авторитет дорослих у цьому віці значно знижується. Найважливішою для дитини стає оцінка однолітків, товаришів.

Поняття “фізичний розвиток” використовують у різних тлумаченнях:

- як процес зміни форм і функцій організму людини протягом її індивідуального життя;

- як сукупність ознак, що характеризують зовнішні показники “фізичного стану” організму на тому чи іншому етапі його фізичного розвитку (ріст, вага, окружність тіла, спірометрія, динамометрія тощо).

Завдання дослідження – визначити фізичний розвиток дітей середнього та старшого шкільного віку на період надходження їх до притулку.

Виклад основного матеріалу дослідження. У дослідженні брали участь 16 дітей середнього й старшого шкільного віку Рожищенського притулку Волинської області. Проведено антропометрію основних показників їхнього фізичного розвитку: довжина й маса тіла, окружність грудної клітки, індекс пропорційності (ІП).

На основі результатів вимірювання довжини й маси тіла, окружності частин тіла розраховували індекси фізичного розвитку.

1. Вагоровостовий індекс Кетле:

$$\frac{\text{Маса тіла (г)}}{\text{Довжина тіла}} \text{ г/см.} \quad (1)$$

Рівень фізичного розвитку оцінювався за табл. 1.

Таблиця 1

Оцінка рівня фізичного розвитку за індексом Кетле

10–14 років	15–18 років	Рівень фізичного розвитку
≤ 220,0	≤ 325,0	Низький
220,1–265,0	325,1–350,0	Нижче середнього
265,1–315,0	350,1–375,0	Середній
315,1–360,0	375,1–400,0	Вище середнього
≥ 360	≥ 400	Високий

Отже, визначивши вагоровостовий індекс Кетле в дітей, які перебувають у притулку, можна сказати, що фізичний розвиток дітей має дуже низький рівень (табл. 2).

Таблиця 2

Показники фізичного розвитку на початку надходження дітей у притулок

10–14 років, %	Порівняння	15–18 років, %	Рівень фізичного розвитку
50	=	50,0	Низький
25	<	37,5	Нижче середнього
25	>	0,0	Середній
0	=	0,0	Вище середнього
0	<	12,5	Високий

З отриманих даних видно, що 50 % дітей віком від 10 до 14 років мають низький рівень фізичного розвитку, як і учні віком 15–18 років. У дітей 10–14 років фізичний розвиток нижче середнього рівня становить 25 %, а в дітей 15–18 років – досягає 37,5 %. Середній рівень фізичного розвитку більший на 25 % у дітей середнього шкільного віку. Вище середнього рівня фізичний розвиток не має жодна дитина, а отже цей показник рівний 0 %. Так само й високий рівень у дітей віком 10–14 років рівний 0 %, а в дітей старшого шкільного віку переважає на 12,5 %.

Наступним кроком дослідження було визначення ідеальної маси кожної дитини за формулою К. Купера.

2. Ідеальна маса тіла за К. Купером:

$$\frac{\text{Маса тіла (кг)}}{0,0254} \times 4 - 128 \times 0,453 \text{ кг.} \quad (2)$$

У нашому дослідженні після отримання показників ідеальної маси вираховували надлишкову вагу дитини. Маса тіла також може змінюватися залежно від харчування, фізичної активності учнів, стресів та багатьох інших факторів. Дані показали, що лише в 6,25 % надлишкова вага досягає до 5 кг, у 6,25 % – до 20 кг, а в решти дітей – 87,5 % – показники становили недостатність ваги до ідеальної маси. Із них: до 5 кг недостатню вагу мають діти – 31,25 %, до 10 кг – 37,5 % дітей та до 13 кг – 18,75 % дітей.

3. Надлишкову масу тіла визначають за формулою:

$$(\text{маса тіла (кг)} - \text{ідеальна маса тіла (кг)}) \times 100 \% \quad (3)$$

4. Далі визначають індекс пропорційності (ІП) за такою формулою:

$$ІП = \frac{\text{окружність грудної клітки (см)}}{\text{довжина тіла}} \times 100 \% \quad (4)$$

Нормативи: норма – 51–54 %; вузькогруді – менше 50 %; широкогруді – більше 55 %.

Згідно з отриманими даними ІП у нормі у 37,5 % дітей, вузькогруді – 31,25 % та 31,25 % дітей із показником “широкогруді”.

Висновки. Показники фізичного розвитку в дітей, які приходять до притулку, відповідають низькому рівню. Це свідчить про недбале ставлення батьків до виховання дитини, її фізичного розвитку.

Показники надлишкової маси тіла суттєво не відрізняються від норми, а показники недостатньої маси тіла мають значні відхилення від норми, що свідчить про нервовий стан дитини, недоїдання й інші негативні фактори навколишнього середовища.

Показники індексу пропорційності лише в 37,5 % дітей відповідають нормі, а в решти дітей спостерігається широкогрудість та вузькогрудість.

Перспективи подальших досліджень. Надалі дослідження будуть спрямовані на вивчення шляхів покращення фізичного розвитку дітей, які перебувають у притулку.

Література

1. Асадова О. Р. Шляхи підвищення ефективності фізичного виховання студентів спеціальних медичних груп / О. Р. Асадова, З. П. Ларюшкіна, В. Я. Скоринська, І. А. Шемчак : зб. наук. пр. II міжнар. наук.-практ. конф. “Фізична культура, спорт і здоров'я нації”. – Вінниця : [б. в.], 1996. – Ч. 1. – С. 107.
2. Дмитрів Р. Порівняльна характеристика фізичного розвитку та м'язової сили школярів 11–12 років / Р. Дмитрів // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – Т. 1. – С. 66–69.
3. Ніцеля О. Вплив фізичного навантаження на стан здорової функції / О. Ніцеля // Молода спорт. наука України : зб. наук. ст. з галузі фіз. культури та спорту. – Л. : ЛДІФК, 2000. – Вип. 4. – С. 328–330.
4. Прихожан А. М. Дети без семьи / А. М. Прихожан, Н. Н. Толстых. – М. : Педагогика, 1990. – 236 с.
5. Хлебцевич К. В. Рівень розвитку фізичних якостей вихованців спеціальних навчальних закладів для дітей-сиріт / К. В. Хлебцевич // Слобожан. наук.-спорт. вісн. – 2006. – Вип. 9. – С. 22–24.
6. Чернявська О. Особливості фізичного розвитку учнівської молоді з розумовими вадами / О. Чернявська // Молода спортивна наука України. – Л. : [б. в.], 2007. – С. 360–363.
7. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів / Шиян Б. М. – Т. : Навч. кн. – Богдан, 2001. – 272 с.

Анотації

Стаття містить аналіз науково-методичної літератури з питань фізичного розвитку дітей у притулку, також відомості про результати, отримані в процесі проведення антропометрії, вимірювання довжини й маси тіла, окружності грудної клітки, індексу пропорційності (ІП).

Ключові слова: діти притулку, фізичний розвиток, довжина та маса тіла, обхват грудної клітки, низький рівень.

Светлана Грициляк. Физическое развитие детей в приюте для несовершеннолетних. В статье проанализирована научно-методическая литература по вопросу физического развития детей, подростков дома приюта. Статья также содержит сведения о результатах, полученных в процессе проведения антропометрии, измерения длины и массы тела, окружности грудной клетки, индекса пропорциональности (ИП).

Ключевые слова: дети дома приюта, физическое развитие, длина и масса тела, обхват грудной клетки, низкий уровень.

Svetlana Grytsylyak. Physical Development of Children in Shelter. The article analyzes the scientific-methodical literature. The article also contains the information about results of anthropometric studies measuring of length and mass of body, circumference of thorax, index of proportion (IP).

Key words: children of shelter, physical development, body length and mass, circumference of thorax, low level.